

ЗАКОН О ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

РАЗУМЕВАЊЕ ВРЕМЕНА

Како би се заштитили од промена, које уз страх од непознатог прате и бројна неразумевања, човек, али и поједини системи друштва чврсто следе устаљену логику. А да би се новине истински прихватиле нужно је преиспитати полазне претпоставке или сасвим заборавити на правила мишљења која су се у прошлости примењивала. Потребно је, тврде теоретичари савременог доба, имати флексибилан ум. У том духу, недавно усвојени правни оквир за професионално деловање српске војске, прецизно и иновативно, иако му то многи критичари оспоравају, засигурно корача у сусрет времену које долази. Јер немају амбиције значи одрећи се могућности.

Савремени безбедносни изазови, али и политички, економски, културолошки токови са којима се данас суочава наша земља, свакако и њихово предвиђање у будућности, наметнули су потребу да се Војска Србије, у законодавном смислу, другачије организује и утемељи у односу на претходни период. *Закон о Војсци Југославије*, који се доскора примењивао, био је примерен Војсци некадашње Савезне Републике Југославије и, уз поједине допуне државној заједници Србија и Црна Гора. Самостална држава Србија имала је потребу да уреди свој систем одбране.

Један од значајних докумената, о којем је у децембру расправљала Скупштина Републике Србије, био је *Предлог закона о Војсци Србије*. На тај правни акт посланици су у Парламенту уложили 60 амандмана. Опозициони лидери, наводећи да су предлози урађени на брзину, тврдили су да се *Закон* усваја само како би се створили услови за расписивање председничких избора. И стручна јавност је, поводом појединих законских решења, изразила подељена мишљења. *Закон о Војсци Србије* скупштинска већина усвојила је 11. децембра прошле године. На снагу је ступио 1. јануара 2008. године.

■ РАЗЛИЧИТА УВЕРЕЊА

Министар одбране Драган Шутановац, обраћајући се народним посланицима пре дебате, истакао је да се новим *Законом* ствара основ за усклађивање организације Војске према реалним потребама одбране и материјалним могућностима земље. Из њега ће проистећи бројни подзаконски акти који ће детаљније прецизирати

њену организацију, деловање и развој. Министар је објаснио да ће примена *Закона о Војсци Србије* донет корист не само одбрамбеном сектору већ и грађанима Србије. Он ће омогућити ефикасан систем одбране, повољно безбедносно окружење, мир у региону и бројне интеграције. *Закон* обезбеђује и наставак започете реформе српске војске, њену професионализацију и модернизацију.

На тај начин гарантује се независност, сувереност и територијална целовитост Србије, заштита националног идентитета грађана, очување и развој демократских процеса, унутрашња безбедност, напредак, заштита живота и здравља људи, животне средине и осталих ресурса друштва. Војска ће бити отворена за јавност, под демократском и цивилном контролом надлежних државних институција. Савремена решења у *Закону о Војсци Србије* омогућиће грађанима да, због верских, моралних или других разлога, војну обавезу замене цивилном службом. Једна од новина јесте и организовање верске службе у Војсци. Министар Шутановац додао је још да ће свако паравојно удруживање бити правно забрањено.

Питајући се колико су промене које доноси нови *Закон* суштинске или козметичке, поједини домаћи експерти за област безбедности тврде да не треба очекивати претеране новине у досадашњем функционисању Војске Србије. Аутори усвојених законодавних решења, ипак, наглашавају да ће промене бити значајне. Војска ће се први пут потпуно ослободити сваког идеолошког и страначког утицаја, што у претходном периоду није учињено, па су злоупотребе Војске биле могуће и честе.

Зоран Драгишић, професор на Факултету цивилне одбране, истиче да је *Закон о Војсци Србије* веома модеран и напредан, јер обезбеђује наставак реформе система одбране. Битно је само да се не доведе у питање његова примена. Насупрот томе, Ђорђе Поповић, истраживач у Центру за цивилно-војне односе сматра да нова законска регулатива не представља значајан искорак у односу на претходну, али је добро што подржава реформу Војске – њену професионализацију. Он наглашава да и до сада проблеми нису потицали из система одбране, већ су првенствено били политичке природе. Српска војска постављена је на место које јој припада, поготово са прецизно дефинисаном цивилном контролом, како је то у свим демократски уређеним друштвима. Потребно је само знатније унапредити статус професионалних војника.

■ ПОЛОЖАЈ И ОРГАНИЗАЦИЈА

Које новине и каква решења, заправо, садржи *Закон о Војсци Србије*?

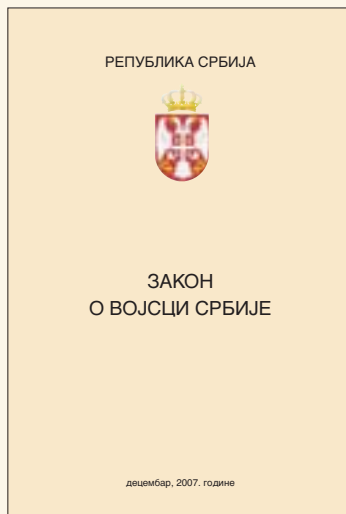
Када је реч о положају и надлежностима, у *Закону* стоји да је Војска Србије организована оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља, али извршава и остале мисије и задатке, у складу са Уставом Републике Србије и принципима међународног права који регулишу употребу силе. Ангажовање Војске ван граница уређује се посебним законом. Задаци српске војске јесу одбрана суверенитета и територијалне целовитости земље. Ваља на-

САДРЖАЈ ЗАКОНА

Законом о Војсци Србије дефинисани су положај и њене надлежности, организација, састав и начела деловања. Одређене су и специфичности под којима се обавља војна служба, како се Војском командује и руководи. Прецизирани су чинови и звања, симболи и обележја, али и празници српске војске. *Закон* је предвидео и верску службу, јавност рада, те демократску и цивилну контролу Војске Србије. Одговорност за штету и канцеларијско пословање такође су уређени тим документом.

ВОЈНА ЛИЦА

Професионални припадници Војске Србије јесу професионална војна лица и цивилна лица на служби у Војсци. Њихов послодавац је Република Србија. У *Закону* стоји: *на права и дужности професионалних војних лица и војних службеника који нису уређени овим или посебним законом или другим прописом примењују се прописи о државним службеницима, општи прописи о раду и посебан колективни уговор за државне органе*. На исти начин одређен је и положај војних намештеника.

поменути да је према *Закону о Војсци Југославије* у надлежности војске била и одбрана уставног поретка. Изостанак такве одређенице обезбеђује да се Војска Србије не може користити за политичке сврхе.

Генералштаб, мирнодопске и ратне команде, јединице и установе чине функционалну организацију Војске Србије. Генералштаб јесте највиши стручни и штабни организациони део, који припрема и употребљава Војску у миру и у рату. Организацију и формацију Војске усваја министар одбране, на предлог начелника Генералштаба, у складу са основама које утврди председник Републике.

Закон је предвидео да српском војском командује искључиво председник државе, који формира *војни кабинет*, док Влада утврђује и води политику одбране. Министар одбране руководи Војском Србије, а начелник Генералштаба и старешине командују у складу са *Законом* и наређењима претпостављених. Председник, такође, предлаже и проглашава делимичну или општу мобилизацију, поставља и разрешава дужности начелника Генералштаба Војске. У односу на пређашње решење, укинута је Врховни савет одбране – колективно тело које је командовало Војском у време Савезне Републике Југославије.

Војску Србије, први пут после 1919. године, чине два вида – Копнена војска и Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана. Морнарица је сведена на речну флотилу, у саставу Копнене војске. Оружна снага наше земље, према структури, дели се на родове и службе, они на врсте, а врсте на специјалности.

Пети члан *Закона* каже да се Војска Србије састоји од сталног и резервног састава. Професионални припадници Војске и војници на служењу војног рока чине стални састав, а резервни официри, подофицири и војници у резерви, резервни састав наших снага. Резервни састав дели се на активну и на пасивну резерву. У активну, на основу уговора који се закључује на одређено време, могу ступити лица млађа од 60 година, оспособљена за војне дужности. Њихова права и обавезе уређује Влада.

■ НЕУТРАЛНОСТ И СИНДИКАТ

Законом о Војсци дефинисана је, први пут, идеолошка, интегрална и страначка неутралност Војске Србије. У члану 13. посебно је наглашено да су припадници Војске током вршења професионалне службе дужни да поступају у складу са Уставом, законом и осталим прописима – према правилима струке, непристрасно и страначки неутрално. Забрањено је да запослени у српској војсци истичу страначка и политичка обележја, те да изражавају своја политичка уверења. Такође су обавезни да у току каријере поступају према *Правилу службе* и *Кодексу части Војске Србије*. Припадници Војске не могу се стећи повлаштена права и дужности нити им се таква права могу ускратити због расне, верске, полне или националне припадности, порекла или неког другог личног својства.

Официрима и подофицирима забрањено је да присуствују скуповима политичких странака у униформи, али и свака друга политичка активност, сем бирачког права. Старешине Војске Србије, учени-

ци и студенти војних школа не могу бити чланови политичких партија.

Значајна новина у *Закону о Војсци* јесте могућност да се запослени организују у синдикат, у складу са прописима Владе Републике Србије. У том смислу, законска регулатива прецизирала је – предмет синдикалног удруживања, организовања и синдикалних активности не могу да буду одредбе и примена закона и других прописа који се односе на састав, организацију и формацију Војске Србије, њену оперативну и функционалну способност, употребу и попу, те приправност и мобилизацију. Такође опремљеност наоружањем и војном опремом, командовање и руковођење у Војсци, те управљање системом одбране, унутрашњи односи субординације и једностарешинства, али и учешће у мултинационалним операцијама не могу бити области синдикалног деловања. Посебно је наглашено да припадници српске војске немају право на штрајк.

Како предвиђа *Закон*, на предлог начелника Генералштаба, а одлуком министра одбране, у Војсци Србије образоваће се и подофицирски кор. Њега ће представљати подофицири посебно организовани за подршку командовању и обуци, од нивоа чете до нивоа Генералштаба.

Да би припадници Војске остварили слободу вероисповести, такође ће се у наредном периоду организовати верска служба. Српска Влада ће уредити ту област, јер је војни прописи у протеклом времену нису дефинисали.

Још једну новину у *Закону* представља члан који прецизира јавност рада Војске Србије. Министар одбране надлежан је за обавештавање јавности о активностима команди, јединица и установа Војске, односно, он уређује начин информисања јавности.

Када је реч о чиновима старешина Војске, нова законска регулатива је укинула чинове водника прве класе и капетана прве класе, док је увела чинове бригадног генерала, а уместо некадашњег генерал-пуковника чин генерала.

У *Закону* стоји да Војска Србије и њени организациони делови могу имати грб, заставу, ознаке и друге симболе и обележја, чије постојање, изглед и коришћење, на предлог министра одбране, правилом уређује председник Републике.

СЛУЖБА ЦИВИЛА

Цивилна лица на служби у Војсци могу бити војни службеници и војни намештеници. Члан 10. прецизира: *војни службеник је лице чије се радно место састоји од послова из надлежности Војске Србије или с њима повезаних општих правних, информатичких, материјално-финансијских, рачуноводствених и административних послова*. Војни намештеник, пак, обавља пратеће помоћно-техничке задатке.

Све одредбе *Закона о Војсци Србије* једнако се односе и на жене и на мушкарце.

ДЕМОКРАТСКА И ЦИВИЛНА КОНТРОЛА

Војска Србије је под демократском и цивилном контролом – пише у 29. члану *Закона*. Та контрола обухвата најпре области употребе и развоја, војних трошкова, праћења припрема Војске и обавештавања јавности о томе, затим, слободног приступа информацијама од јавног значаја, те одговорности за невршење војне службе у складу за прописима. Демократску и цивилну контролу српске војске спроводe Народна скупштина, Заштитник грађана и остале државне институције у складу са својим надлежностима, али и грађани и јавност.рописи о Заштитнику грађана који се односе на заштиту и остваривање права грађана, примењују се и на професионалне припаднике Војске Србије.

ПОПУНА И УНАПРЕЂЕЊА

Ради попуне команди и јединица Војске, држављани Републике Србије, који испуњавају прописане услове могу бити примљени у војну службу на одређено време до три године. Уговор о раду може се обнављати све док професионални војник не наврши 40 година живота, а официр или подофицир 45.

У односу на претходни закон, када се говори о унапређењу старешина, официри се могу унапредити у виши чин, уколико испуњавају предвиђене услове, ако су у чину потпоручника или поручника провели најмање три године, док је за све остале чинове потребно да прође време од четири године. У генералским чиновима унапређења су могућа после три године. Подофицири се у виши чин унапређују најмање после четири године проведене у одређеном чину.

На предлог министра одбране, председник Републике Србије може одредити војним лицима привремено виши чин, за време дужности које обављају у иностранству или мултинационалним операцијама.

Закон о Војсци Србије дефинисао је да се у току професионалне каријере старешине могу премештати највише пет пута, не рачунајући премештаје због организацијско-мобилизацијских промена у размештају команди, јединица и установа Војске.

Војна лица се могу, по потреби службе, ради извршавања задатака, привремено распоредити у другу команду, јединицу или установу, најдуже годину дана у току три године. Некада је привремено упућивање трајало до годину дана у току пет година рада.

Да би стекли праксу за самостално обављање дужности, према новој регулативи, официри после завршетка Војне академије одлазе на приправнички стаж. Министар одбране подзаконским актом одређује трајање стажа, обучавање и начин полагања приправничког испита. Такво решење представља новину у односу на *Закон*

о Војсци Југославије, према коме су се на приправнички стаж упућивали професионални официри лекари, дипломирани правници после завршетка факултета и официри поморци после завршетка Академије. Стаж је тада трајао најдуже две године.

Нови Закон има и одредбу која каже да је војно лице дужно да ради дуже од пуног радног времена када потребе службе то захтевају. Прековремени рад, међутим, не може трајати дуже од осам часова недељно и дуже од четири сата дневно.

Чланом 111. Закона о Војсци прецизирано је да се официри и подофицири којима престаје професионална каријера, због потребе службе, могу упутити на преквалификацију за цивилна занимања или послове.

■ ПЛАТЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Старешинама Војске Србије служба престаје под истим условима које је дефинисао и доскорашњи закон. Ако се, међутим, утврди да су приликом пријема у радни однос дали неистините податке и да после лечења од болести зависности поново користе психоактивне супстанце, аутоматски им престаје професионална каријера – додатно је појашњено у новој правној регулативи.

Војна служба старешинама може престати и у ситуацијама када се замењује службом у својству цивилних лица, односно државних службеника или намештеника у Војсци Србије.

ГОДИШЊИ ОДМОРИ

За разлику од прописа у претходном периоду, Закон о Војсци Србије другачије дефинише право професионалних војних лица на годишњи одмор. Старешинама за радни стаж до 10 година следују 22 радна дана годишњег одмора. Уколико су у војној служби од 10 до 20 година могу користити 25, а за стаж дужи од 20 година – 30 дана одмора током године, у два дела.

Официри и подофицири српске војске који су категорисани као инвалиди са 50 или више одсто неспособности за рад, те они који обављају специфичну војну службу, имају право на годишњи одмор у трајању од 35 радних дана, без обзира на године радног стажа.

ЗАКЛЕТВА

Приликом ступања на службу у Војсци Србије – и они који се примају у професионалну војну службу и војници који служе војни рок под оружјем, полажу заклетву. Према новој законској регулативи, њен текст гласи: *Ја (име и презиме), заклињем се својом чашћу, да ћу чувати и бранити независност, сувереност и територијалну целовитост Републике Србије.*

На тај начин, први пут откако се у Србији полаже заклетва, не стоји да се професионалци и војници заклињу животом на верност отаџбини. Таква одредба постојала је у Закону о Војсци Југославије, у коме је још стајало да се војници заклињу да ће бранити и уставни поредак земље.

Како је Закон о Војсци Србије уредио област плата и накнада запосленима, те превазишао тешкоће које је узроковао члан 75. некадашњег Закона о Војсци Југославије?

Плата старешинама се одређује множењем коефицијента са основицом за обрачун плате. Порези и доприноси који се плаћају урачунавају се у висину плате. Коефицијент плате официра и подофицира зависи од положаја, чина, посебних услова и специфичности војне службе, затим, од одговорности за послове које обављају и сложености задатака. Због учешћа на вежбама, логорованима, маневрима и узбунама, рада дужег од пуног радног времена, службе дежурства, те немогућности избора радног места и места службовања, премештаја и пословања у неповољним условима или ванредним ситуацијама, војним лицима утврђује се коефицијент за обрачун плате који је од 20 до 50 одсто већи од оног који се дефинише само положајем и чином. Изузетно се може одредити и већи коефицијент од 50 одсто, уз сагласност Владе Републике Србије. За сваку навршену годину рада старешинама се плата повећава за 0,4 одсто.

Висину накнаде војним лицима у току привремене спречености за рад због болести или повреде, током располагања, боловања и лечења, осим ако је лечење и боловање проузроковано професионалном болешћу или повредом на раду утврђује министар одбране. Официрима и подофицирима против којих се води кривични поступак, док се налазе у притвору, припада једна четвртина плате, а ако издржавају породицу једна трећина. Уколико су осуђени на безусловну казну затвора, не добијају плату. Уколико су удаљени са дужности, висину примања старешинама такође одређује министар. Када окончају професионалну службу и стекну право на пензију, војна лица добијају отпремнину у висину петоструког износа бруто-плате која би им припала у последњем месецу рада.

Закон о Војсци дефинисао је у члану 95. још прецизније плате војних лица – влада утврђује основицу за обрачун плата, с

Војска Србије је идеолошки, интересно и страначки неутрална.

Забрањено је повлашћивање или ускраћивање припадника Војске у његовим правима или дужностима, посебно због расне, верске, полне или националне припадности, порекла или због неког другог личног својства.

Војном лицу забрањено је присуствовање скуповима политичких странака у униформи и свака политичка активност изузев активног бирачког права.

Професионални припадници Војске Србије имају право на синдикално организовање, у складу са прописима Владе.

тим што она не може бити нижа од 75 одсто од просечне месечне зараде по запосленом у привреди Републике Србије, која је исплаћена у месецу који претходи оном у којем се утврђује основица.

Министар одбране, уз сагласност Владе, прописује – коефицијенте за обрачун плате, услове и мерила за увећање и умањење плате, накнаде плате, рокове за исплату, накнаду трошкова за службу у иностранству и висину стипендије за школовање у иностранству, потом, отпремнину запосленима којима је престала служба на одређено време, али и новчане награде и помоћ, те услове, начин остваривања и висину накнада путних и других трошкова у Војсци Србије.

Влада Републике Србије утврђује основицу за обрачун плата цивилних лица у Војсци, а министар одбране дефинише њихове положаје, односно звања, коефицијенте и критеријуме за оцењивање и напредовање.

Старешинама такође припадају трошкови за службена путовања и рад на терену, доласак и одласак са посла. Уз то, Закон је предвидео и накнаде због одвојеног живота од породице, али и плаћање дела трошкова за закуп стана.

Ваља још напоменути да се запосленима у Војсци Србије плата може смањити приликом изрицања дисциплинских мера и казни, другачије него што је то било предвиђено ранијим прописима.

■ ОСТАЛА РЕШЕЊА

После ступања на снагу Закона о Војсци Србије надлежни ће у року од 90 дана донети и потребне подзаконске акте – уредбе, про-

писе и правилнике, којима ће се додатно прецизирати примена усвојене законске регулативе.

Док се не дефинишу нови прописи о војној обавези, социјалном, здравственом, пензијском и инвалидском осигурању војних лица, примењиваће се поједине одредбе Закона о Војсци Југославије које су регулисале те области.

ПОСЕБНА ОВЛАШЋЕЊА

Према новом Закону, Војна полиција је надлежна за сузбијање криминалитета, контролу и одржавање војног реда и дисциплине, обезбеђење значајнијих објеката и одређених особа, докумената и наоружања, али и контролу војног путног саобраћаја, те противтерористичку заштиту у Министарству одбране и Војсци Србије.

Овлашћена службена лица тог састава могу спроводити криминалистичку обраду запослених, уколико имају податке да су у служби или у вези са службом извршили кривично дело, за које се гони по службеној дужности. У одређеним случајевима таква овлашћења примењују и према цивилима. Влада Републике Србије прецизира делокруг послова службеника Војне полиције. Војна полиција се може, уз одобрење министра одбране, а на основу захтева надлежних, ангажовати и за пружање помоћи Министарству унутрашњих послова у миру и ванредном стању.

ДРЖАВНИ ИСПИТИ

Цивилна лица на служби у Војсци Србије, сем оних на одређено време, која имају четврти, односно шести или седми степен стручне спреме, полажу посебне државне стручне испите за рад. Они се састоје из општег и посебног дела, а министар одбране прописује програме, начине и рокове за полагање посебних испита.

Закон још каже – уколико су цивили већ положили правосудни испит не полажу државни стручни испит за рад у Војсци Србије, а они са положеним државним испитом не полажу општи део посебног стручног испита.

Цивили у војној служби обављају пробни рад у складу са прописима о државним службеницима и намештеницима.

Официри, подофицири и цивилна лица запослена у Војсци немају право на штрајк.

Ради остваривања слободе вероисповести у српској војсци организује се верска служба.

Припадници Војске могу одбити наређења претпостављених уколико су противна Уставу и одредбама међународног хуманитарног права.

Због специфичности војне службе старешинама Војске Србије одређује се коефицијент за обрачун плате који је од 20 до 50 одсто већи од оног који се дефинише само положајем и чином.

Влада ће такође законом уредити трансформацију и рад војних установа које обављају производњу и службуну делатност – послују по принципу стицања и расподеле добити, као и права и обавезе цивилних запослених у њима.

Официри који су се у време ступања на снагу новог Закона затекли у чину капетана прве класе, односно поручника бојног брода, а завршили су Војну академију или имају одговарајуће високо образовање, добиће чин мајора, односно капетана корвете. Зато ће им се увећати време потребно за редовно унапређење у потпуковнички чин онолико колико им је недостајало до чина мајора. Оне старешине које не испуњавају поменуте услове превећи ће се у чин капетана или поручника корвете. Исти модел примењиваће се на воднике прве класе.

Старешинама које су навршиле најмање 20 година пензијског стажа, од чега је бар 10 година у Војсци, уколико то захтева потреба службе, према усвојеном Закону престаје радни однос у својству војних лица, са правом на пензију, без обзира на то што можда нису испунили потребне услове за старосну пензију. ■

Владимир ПОЧУЧ